

Tisková zpráva Státního zdravotního ústavu ke Světovému dni boje proti AIDS 2019

Praha 29. 11. 2019

Česká republika zůstává zemí s relativně nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci světa i Evropy jak z pohledu relativního počtu nových případů, který se pohybuje kolem 2 případů na 100 000 obyvatel, tak z pohledu kumulativního počtu HIV infekcí (3567) zaznamenaných za celé období sledování od roku 1985. Je tomu tak i přesto, že v období let 2003 až 2016 byl zaznamenán dlouhodobý nárůst nově zjištěných případů z úrovně kolem 50 až na maximum 286 případů. V předchozích dvou letech 2017 a 2018 byl pozorován výrazný pokles nově zjištěných případů, celkově o 28 % oproti maximu z roku 2016. Tento pokles se týkal zejména skupiny mužů majících sex s muži a občanů České republiky, ale neprojevil se u skupiny rezidentů (tj. cizinců s dlouhodobým pobytem). Pokles nejpravděpodobněji souvisí se změnou mezinárodních i národních doporučení, jež požadují, aby léčba byla zahajována co nejdříve po zjištění HIV pozitivivity. Infekčnost úspěšně léčených pacientů zásadním způsobem klesá a tím se snižuje možnost přenosu HIV infekce v populaci.

Průběžné údaje o výskytu HIV za letošní rok jsou vyšší než loňské, nicméně další trend nelze jednoznačně predikovat. Od 1. ledna do 31. října 2019 bylo v ČR zachyceno 199 nových případů infekce HIV. I nadále se na přenosu HIV dominantně podílí skupina mužů majících sex s muži (67,3 % v roce 2019). Podíl heterosexuálně přenesených infekcí byl 23,6 % a podíl injekčních uživatelů drog zůstává nízký (3,0 %). Mezi případy zachycenými za prvních 10 měsíců roku 2019 bylo 33,7 % residentů.

Kumulativně bylo v ČR zachyceno za celou dobu sledování 3567 případů, z toho bylo 894 residentů. Podíl HIV pozitivních residentů z celkového počtu cizinců s dlouhodobým pobytem v ČR je násobně vyšší než podíl HIV pozitivních mezi občany ČR. Residenti proto představují skupinu s výrazným rizikem.

Data o výskytu HIV v roce 2019

Mezi případy HIV nově diagnostikovanými v letošním roce je **175 mužů a 24 (12,1 %) žen**. Průměrný věk nově zjištěných byl 37,0 roku, s věkovým rozpětím od 14 do 77 let. Při zjištění HIV infekce bylo 142 (71,4 %) infikovaných v asymptomatickém stadiu, 24 (12,0 %) ve stadiu akutní infekce a pozdní záchyty představuje 10 (5,0 %) nemocných ve stadiu symptomatickém non-AIDS a zejména 23 (11,6 %) s onemocněním AIDS.

Dohromady více než polovina nových případů uvádí obvyklé **bydliště** v Praze (44,7 %) nebo ve Středočeském kraji (8,0 %), což odpovídá dlouhodobým trendům, druhý nejvyšší výskyt byl v Jihomoravském kraji (11,1 %).

Ze 199 nových případů HIV infekce v roce 2019 bylo 67 **rezidentů** (33,7 %) pocházejících zejména z Ukrajiny (17) a Slovenska (9). Celkem 19 rezidentů bylo z mimoevropských zemí.

V ČR stále dominuje **přenos infekce HIV sexuální cestou** (90,6 % případů v deseti měsících roku 2019), přitom 134 (67,3 %) nových případů bylo zjištěno u mužů majících sex s muži (z nich 3 byli rovněž injekčními uživateli drog, ale sexuální přenos se u nich jeví jako pravděpodobnější). K heterosexuálnímu přenosu infekce došlo u 23,6 % nových případů, a to u 28 mužů a 19 žen. Podíl **přenosu prostřednictvím injekčního užívání drog** je v ČR na rozdíl od přenosu sexuálního i nadále nízký (6 osob, tj. 3,0 % v roce 2019). Ojedinelé případy nozokomiálního přenosu (1 osoba; 0,5 %) a přenosu prostřednictvím transfuze (1 osoba; 0,5 %) se týkají cizinců s dlouhodobým pobytem, k jejichž nákaze došlo mimo území ČR. U 10 (5,0 %) infikovaných zůstal způsob přenosu zatím neobjasněn.

Stále trvá nepříznivý trend vysokého výskytu dalších sledovaných **sexuálně přenosných infekcí** u HIV pozitivních. V roce 2018 bylo u nich nově zjištěno 171 případů syfilis, 85 případů kapavky a 16 případů lymfogranuloma venereum, a to v naprosté většině u mužů majících sex s muži. U syfilis převažuje časná infekce, která je z hlediska rizika přenosu na další sexuální partnery nejnebezpečnější. U 90 (52,6 %) případů syfilis a 54 (60,7 %) případů kapavky se jedná o reinfekci, což představuje výrazně vyšší výskyt reinfekcí než v ostatní populaci.

Bylo zjištěno 28 nových případů **onemocnění AIDS** (16 u občanů ČR, 12 u rezidentů), z toho většina (23) u pacientů s HIV pozitivitou prokázanou nově až v roce 2019. Bylo zaznamenáno 5 úmrtí pacientů ve stadiu AIDS (v průměrném věku 43,4 roku) a 11 úmrtí nemocných s HIV z jiné příčiny (v průměrném věku 50,5 roku).

Kromě dosud uvedených počtů bylo 23 nových případů HIV zjištěno u **cizinců s krátkodobým pobytem** v ČR (z toho 16 z Evropy).

Kumulativní data od roku 1985

V období od zahájení sledování infekcí HIV, tj. od 1. 10. 1985 do 31. 10. 2019 bylo v ČR celkově zjištěno 3567 případů HIV positivity u občanů ČR (2673) a rezidentů (894), z toho bylo 3075 (86,2 %) mužů a 492 (13,8 %) žen. U 664 z nich (541 mužů, 123 žen) došlo k rozvinutí onemocnění AIDS. Z 3567 pacientů již zemřelo 460 (12,9 %), přičemž 309 úmrtí bylo ve stadiu AIDS (46,5 % ze všech nemocných s AIDS) a 151 z jiné příčiny.

Preventivní aktivity

Při naplňování Národního programu řešení problematiky HIV/AIDS v České republice v období 2018-2022 klade Státní zdravotní ústav (SZÚ) důraz jak na primární prevenci, cílenou na zdravou populaci, tak na sekundární prevenci.

V oblasti primární prevence, je nejatraktivnější aktivitou celorepublikově realizovaný interaktivní program Hrou proti AIDS. Od začátku tohoto projektu, od roku 1999, bylo touto formou osloveno již přes 210 000 žáků 8. a 9. tříd, učňů a studentů střeňích škol v České republice. Projekt převzalo Slovensko a Ukrajina. Na některých základních a středních školách je tento program doplněn přednáškami o sexuální výchově s možností interaktivního zapojení studentů, Důležitou součástí této formy prevence jsou i aktivity v rámci Dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP).

Od roku 1995 je v provozu bezplatná Národní linka pomoci AIDS (800 144 444), kde je ročně zodpovězeno více než 1 000 dotazů, další jsou pak zodpovězeny v rámci internetové anonymní poradny.

Mezi významné aktivity primární prevence patří i ediční činnost a tvorba výchovně vzdělávacích materiálů pro nejrůznější cílové skupiny. V této době je právě v tisku publikace pro zdravotnické pracovníky týkající se zejména možností diagnostiky pohlavně přenosných infekcí, vzniklá ve spolupráci Lékařské fakulty v Plzni se Státním zdravotním ústavem.

Co se týče sekundární prevence, je potřeba zdůraznit zejména aktivity nabízející bezplatné anonymní testování na HIV, v indikovaných případech bezplatné testování na hepatitidy a ostatní pohlavně přenosné infekce, vždy s před a po-testovým pohovorem. Státní zdravotní ústav provozuje 4 poradny prevence HIV/AIDS (Praha, Brno, Jihlava, Hodonín).

V oblasti mobilního testování na HIV Státní zdravotní ústav spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi.

V době od 22. do 29. listopadu 2019 probíhá největší letošní kampaň na podporu testování, tj. **Evropský týden testování na HIV a žloutenky**, koordinovaná Státním zdravotním ústavem. Zájemci o testování mají k dispozici 101 testovacích míst ve všech krajích České republiky. Současně mají možnost i mimo tento týden si najít „své“ testovací místo na webu: www.tadyted.com.

Odborné aktivity

V oblasti výzkumu koordinoval Státní zdravotní ústav zpracování dat z české části celoevropské studie zaměřené na muže mající sex s muži, EMIS 2017, jejímž cílem bylo získat informace potřebné pro plánování a podporu preventivních aktivit z pohledu přenosu HIV/AIDS v této cílové populaci. Národní zpráva z tohoto projektu je v tisku. V současné době probíhá rovněž vyhodnocování studie využití testů určených pro sebetestování infekce HIV, realizované ve spolupráci s Domem světla v Praze.

V uplynulém týdnu (21. - 22. 11. 2019) se Státní zdravotní ústav spolupodílel na pořádání 6. Mezinárodního sympozia ke Světovému dni AIDS, jehož hlavními organizátory jsou Společnost infekčního lékařství ČLS JEP a Klinika infekčních nemocí a cestovní medicíny FN Plzeň. Toto sympozium je již několik let důležitým fórem pro výměnu odborných informací v oblasti prevence a léčby HIV/AIDS.

Mezinárodní aktivity

Na úseku mezinárodní spolupráce spolupracuje Státní zdravotní ústav s Evropskou komisí, Evropským centrem pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC), UNAIDS a dalšími organizacemi podle aktuální potřeby, tak jak vyplývá z mezinárodních závazků ČR.

Všechny uvedené aktivity byly podpořeny finančně Ministerstvem zdravotnictví České republiky.

Kontakty:

RNDr. Vratislav Němeček, CSc., vedoucí Národní referenční laboratoře pro HIV/AIDS, Státní zdravotní ústav

Kontakt: vratislav.nemecek@szu.cz

RNDr. Marek Malý, CSc., vedoucí oddělení biostatistiky, Státní zdravotní ústav

Kontakt: marek.maly@szu.cz

MUDr. Hana Zákoucká, vedoucí oddělení sexuálně přenosných infekcí, Státní zdravotní ústav

Kontakt: hana.zakoucka@szu.cz

MUDr. Anna Kubátová, manažerka Národního programu HIV/AIDS v ČR, Státní zdravotní ústav

Kontakt: anna.kubatova@szu.cz